

La Carta de la Pau, un Itinerari d'evidències

Sr. Jordi Cussó i Porredón, president de la Universitas Albertiana.

Ponència presentada a les: XVes. Jornades Interdisciplinàries "CONVIVÈNCIA AL SEGLE XXI. La Carta de la Pau", organitzades per l'Àmbit d'Investigació i Difusió Maria Corral. Barcelona, 1994.

No fa gaire se'ns deia que els darrers anys d'aquest mil·lenni eren com l'obertura musical del proper segle. Estudiant els diferents esdeveniments que s'han anat succeïnt podríem descobrir tots aquells fets que s'aniran desenvolupant d'una manera plena al llarg del nou segle i caracteritzaran la seva convivència.

Una de les qüestions que ha estat més present als mitjans de comunicació social, a les nostres converses diàries, perquè preocupa a gairebé tots els ciutadans ha estat la pau. Aquesta ha estat sempre un desig de la humanitat. Sense ella no podem pensar en altres realitats com la família, la cultura, la societat, etc. Cal la pau per poder viure i realitzar aquestes coses. Si bé aquest ha estat sempre un tema de moda, més que mai ho és en aquest final de segle, tot i que això no vol dir que s'hagi sapigut viure en pau. D'aquesta preocupació, però, neixen moltes iniciatives, entre elles, la "Carta de la Pau, dirigida a l'ONU".

Vivim un moment històric que molt qualifiquen d'apassionant. Tenim un potencial immens a les nostres mans. Hem estat capaços d'assolir reptes que semblaven impossibles fa només 50 anys: progressos científics, mèdics, tecnològics. D'altra banda, però, seguim tenint plantejats problemes greus, tant a curt com a llarg termini.

En mig de tot aquest aldarull d'esdeveniments, hom té la sensació que els homes hem oblidat aquelles coses que són més elementals per viure. Entrem en el segle XXI amb una gran sofisticació que ens enlluerna, i fins i tot no ens deixa veure la realitat, però la majoria de problemes, d'inquietuds, d'angoixes, d'insatisfaccions, vénen donades per les realitats de sempre. Aquelles que són a la base de la nostra persona, de la nostra psicologia, del nostre entorn familiar, etc. De fet, són aquelles coses que tothom sap, encara que ningú no les viu del tot; que tothom coneix però que no acaben de formular mai; diríem en un sentit positiu del terme que són senzilles, que són les més simples, però, en definitiva, són les que ens ajuden o impedeixen ser més feliços o, com és l'objectiu d'aquestes Jornades, viure en pau. De fet, són aquelles coses que diem que són evidents en sí mateixes i que fan exclamar -com diuen

algunes persones quan acaben de llegir la Carta- “és el que jo sempre havia pensat però mai havia formulat.”

La Carta de la Pau no és fruit de cap ideologia ni religiosa, ni política, ni filosòfica, ni econòmica. Es basa en evidències. Aquesta és la força i l'atractiu que té aquest document. Les evidències sovint es veuen enfosquides pels nostres interessos, ideologies, comoditats, apassionaments, prejudicis.

El racionalisme (que molts autors diuen que s'està acabant) va fer de la raó un déu. Tots sabem, però, que la raó no és absoluta sinó que, com totes les coses humanes, és limitada i està interrelacionada amb el conjunt de la persona. Sovint, quan una persona percep que admetre una evidència li comportarà un canvi d'actituds, s'hi resisteix i, probablement, s'hi giri d'esquenes i negui l'existència d'allò que és evident.

Tots sabem que no som culpables dels mals succeïts en la història perquè no existíem. No en tenim ni culpes ni glòries. Ho sabem, però seguim arrossegant els ressentiments en les famílies, els pobles, les nacions. Perquè acceptar l'evidència ens comporta un canvi d'actitud respecte a nosaltres mateixos, els nostres familiars i la resta de contemporanis. Acceptar les evidències de la Carta de la Pau també comporta un canvi d'actitud.

Ara bé, malgrat no volguem reconèixer la realitat, les evidències són aquí, tenen resistència, són tossudes i hi són, independentment que nosaltres les volguem reconèixer o no.

El professor xilè, Pedro Morandé Court, deia: “Aquesta Carta ens invita a substituir pensaments, opinions, conjectures per evidències”. Les idees, les reflexions, podríem dir que tenen propietaris, les evidències, en canvi, no són propietat de ningú sinó que són de tothom, són universals. La Carta de la Pau, perquè es basa en evidències, pot ser signada per tothom, independentment de llur ideologia, religió, raça, etc. També és de tothom i per tothom, ningú no pot apropiarse-la.

MEDICINA PREVENTIVA

La pau avui no és evident; potser ho és la dificultat de viure en pau. La pau és quelcom que contínuament s'ha de treballar i edificar, que demana de nosaltres treball, esforç, atenció. Però, ¿com es pot construir la pau?

Podríem pensar, per exemple, com es forma una inundació. Es forma per la suma de milions de gotes d'aigua que conflueixen simultàniament i que poden arribar a arrasar una ciutat, un poble. Com es forma una guerra? Per l'acumulació de ressentiments, de disconformitats de cadascú amb si mateix, amb la família, a la feina. Aquests ressentiments convergeixen i poden arribar a produir conflictes i guerres. La Carta de la Pau és una crida a provocar una inundació de pau.

Treballar per la pau no és una tasca solament dels polítics, dels governants, dels intel·lectuals, és una tasca de tots. Han de convergir l'acumulació d'actituds joioses, d'entusiasmar per viure per crear un mur que eviti la guerra. La presentació i signatura de la Carta de la Pau ha obert uns nous. Després del seu lliurament a l'ONU, caldrà inundar el món de l'alegría d'existir.

La Carta de la Pau és una iniciativa més de les moltes que existeixen per construir la pau. És un itinerari d'evidències, és un itinerari que parteix de la realitat, del que descobrim, sentim, palpem i vivim. D'allò que essent més elemental, si ho oblidem, tot edifici que volguem construir s'ensorrarà.

Tots som conscients que les solucions als problemes no són fàcils i que la Carta de la Pau, malgrat que la setmana que ve se signi a Bòsnia, no solucionarà el conflicte armat de forma immediata. El mateix podríem dir de Ruanda, Somàlia, el Pròxim Orient i tants de països que pateixen la guerra. Sí que creiem, però, que aquesta Carta actua com a medicina preventiva per evitar futurs conflictes. En lloc d'enviar avions per resoldre les coses quan són irreversibles, és millor treballar perquè les persones puguin continuar trobant-se, dialogant i facilitant una convivència més harmoniosa. En definitiva, es tracta d'anar creant un clima de bona relació i de diàleg, de treure ressentiments, per anar fent possible i visible la pau.

DIRIGIDA L'ONU

En primer lloc, adreçar la Carta a l'ONU és una manera de felicitar-la en aquest any en què celebra el 50è aniversari de la seva fundació, tot oferint-li un treball d'aprofundiment sobre la pau.

Per altra part, no dirigir la Carta a ningú significaria un cert supèrbia, seria com tancar-se en un mateix, "jo, sóc autosuficient". Tant fer això, com dirigir-la a "l'opinió pública", ens va semblar que no era el pròpi d'aquesta Carta i que, en el fons, amagaria uns certs desitjos de manipulació (ja que l'opinió pública és manipulable).

La Carta de la Pau no és críptica ni clandestina, no és amagada, sinó que surt a la llum, està oberta a tothom. A més, la Carta no se situa al marge de la societat establerta, ni pren una actitud d'alternativa davant d'ella, sinó que parteix de la societat tal com és, accepta els seus modes, les seves institucions i, a partir d'aquí, comença el seu itinerari.

Es dirigeix a l'ONU, perquè és la institució que millor representa tota la humanitat, tot i tenir les seves imperfeccions i errors i ser criticada per molts. L'ONU, a més d'altres coses, compleix un paper d'arxiu públic, podríem dir "de notari". En ser entregada a aquest organisme, la Carta de la Pau queda arxivada amb un número de protocol, queda a disposició de qui vulgui demanar per ella. Hi ha una referència pública. Tal com diu el dret, un document és públic, no tant pel

número de persones que el coneixen, com pel fet d'estar registrat en un arxiu públic, perquè encara que el conegui poca gent, en qualsevol moment pot donar-se'n fe pública.

Paso ara a glossar els deu punts de la Carta de la Pau. En alguns hi entraré més a fons, en d'altres no tant perquè d'altres ponents en faran referència.

COMPENDI DE LA CARTA DE LA PAU

1. Uns principis que ajudin a superar obstacles i que siguin fonament de pau

La Carta de la Pau l'hem de situar en el fonament de la societat, en el cor de la vida, en les persones, no l'hem de situar en les estructures socials. Moltes persones ens pregunten perquè un document per a la pau no parla de la pau no parla de la cursa d'armament, del subdesenvolupament, del 0'7%, dels sistemes econòmics injustos, és a dir, d'aquells problemes dels quals ens informen contínuament els mitjans de comunicació social.

Essent tot això molt important, la Carta de la Pau considera que la pau és quelcom més profund. És a l'arrel de les coses. La pau global -com diu la presentació de les Jornades- comença per la pau amb un mateix i aquesta es basa en l'acceptació joiosa de la pròpia realitat perquè sóc qui sóc o no existiria. En conseqüència, per construir la pau, convé no donar entitat a allò que nosaltres ideem suposant-t'ho tan real o més que la pròpia realitat, sinó viure l'acceptació d'un mateix i de la història concreta tal com ha estat. Una acceptació que, perquè sigui autèntica, ha d'empènyer el desplegament de les virtualitats compreses en la mateixa realitat.

L'acceptació joiosa de la pròpia realitat (l'evidència que sóc qui sóc) i de la pròpia història (perquè si no, no existiria), és el punt de partença de la Carta de la Pau, el motor que ens porta a treballar i construir un món en pau.

Pel contrari, la no acceptació de la realitat ens porta a tancar-nos i a barallar-nos amb nosaltres mateixos, a cercar contínuament els culpables de la nostra situació, aquells que han estat la causa primera de la meua existència precària. Si aquests encara existeixen esdevindrà agressiu contra els meus pares, germans o contemporanis. La no acceptació esdevé l'humus necessari perquè arrelin els ressentiments. La nostra raó, amb argumentacions lògiques, filosòfiques, ideològiques, religioses, etc., pot apaivagar el conflicte i fer-nos viure en una situació falsa de pau. Qualsevol circumstància, però, que irri els nostres ressentiments, pot fer que la nostra racionalitat trobi arguments ideològics, filosòfics, econòmics, polítics i, per desgràcia també religiosos, per defensar la guerra.

Acceptar amb alegria ser qui soc, perquè si no, no existiria, crea la base necessària perquè arrelin la pau, la joia, la capacitat d'estimació, el desig de treballar per fer un món millor. Viure

amb goig l'existència, el que sóc, acceptar amb joia la realitat tal com és, és el motor de l'entusiasme que hem mou a fer tot el que calgui fer.

2. Obstacles

La Carta de la Pau ens presenta com a gran obstacle per assolir la pau, el ressentiment. És molt difícil construir la pau sobre ressentiments històrics gravats pels grans en el cor dels infants i del joves.

La Carta de la Pau ens assenyala unes evidències per evitar confusions. Els contemporànies no tenim cap culpa dels mals que han passat en la Història, per la senzilla raó que no existíem. La Història, amb tot el que de bo i dolent va tenir, ha estat la causa precisa perquè existim els qui avui existim.

Arreu on es presenta la Carta de la Pau, aquest punt esdevé un descobriment il·luminador per a totes les persones. Pel que veiem, però, no hem sabut adonar-nos de la seva importància ja que arreu descobrim com aquests ressentiments són causa de moltes guerres. Slobodan Milosevic afirmava: "Volem retornar als croates i als bosnis tot el que els seus avantpassats van fer al nostre poble en la darrera guerra europea." Però els joves que avui lluiten en aquesta guerra llavors no hi eren.

Del punt 1 al 4, s'afirma la novetat de cada persona humana: abans no existia. És una evidència bàsica. Cada ésser humà existeix nou, lliure, original, existeix a partir d'un moment i no és responsable de tot el que va succeir anteriorment. Acceptar aquesta evidència és superar la temptació que els pobles, les ètnies, les famílies, etc., es creguin Déu, donant-los una categoria superior a l'home, com si aquest fos només una cèl·lula d'aquestes estructures, a les quals poden sacrificar-se els individus. Llavors sorgeixen afirmacions com la de Rettko Mladic, general de l'exèrcit serbi-bosnià: "Les fronteres es tracen amb sang".

La nostra més gran dignitat no consisteix en ser la part d'una totalitat ni en ser un ésser perfecte. La nostra dignitat primordial consisteix en ser una persona humana -i en tant que humana, limitada- i això és suficient. Això no treu que tota persona, per essència, tingui una dimensió social, però la base social està en les persones.

Som nous i lliures però no som els primers de la història, som els hereus d'una història, de les seves glòries i de les seves calamitats. No en som esclaus però tampoc som ahistòrics. No hem d'oblidar la Història, sinó al contrari: l'hem de conèixer molt bé i no repetir els errors del passat; intentar procurar el bé millor dels que avui existeixen, però sabent que si la Història s'hagués desenvolupat d'una altra manera, nosaltres no haguéssim existit.

I la Carta el que far és convidar-nos a renunciar a buscar culpables del mal de la història passada. No som àngels justiciers ni venjatius que volem posar en ordre els desordres, no ja del present sinó de tota la història. Algunes persones pensen que la venjança és com netejar la història, netejar la nostra ascendència, per així restar nets i viure amb honor. Signar aquests articles és renunciar a buscar culpables sempre i en tota circumstància, i admetre la humilitat d'assumir les conseqüències de tot allò dolent que va succeir en la Història.

En el fons, tenir i alimentar ressentiments és com carregar les piles perquè quan arribi una situació propícia (econòmica, social, esportiva, etc.) poder descarregar contra algú. Renunciar als ressentiments és renunciar al desig de guerra, de venjança, de còlera, perquè avui, en aquest món ja no existeixen els responsables dels mals de la història passada. No s'han de buscar, han mort. Això no es pot fer si no s'està content de ser avui qui s'és i com s'és. Després de vèncer la temptació de la guerra i buscar el desig de pau podem ser amics. Els amics treballen junts. Hem de construir un món més solidari i gratificant i no cadascú per si mateix, ni cada país per si mateix. Per això cal treballar conjuntament per fer del món una globalitat. Avui, més que mai, els països no poden dedicar-se només a buscar el seu pròpi bé sense col·laborar en el bé de tots perquè, entre d'altres coses, la resta de països no deixaran que ho aconseguixin.

Hi ha una tasca educativa que és ensenyar la Història, no partint de l'esquema "vencedors-vençuts", segons el sentit de glòria i d'honor, sinó amb rigor i fidelitat a la veracitat dels fets.

3. Germans en l'existència

Un cop eliminats els obstacles, podem fonamentar la construcció de la pau. La Carta assenyala un primer principi per assolir aquest objectiu: som germans en l'existència.

Novament, ens tornem a trobar davant d'una d'aquelles evidències que semblen de calaix. Hi ha un fet que ens uneix de sota-rel a tots els éssers humans: el fet d'existir. Tots existim. Podem dir, doncs, que tenim una fraternitat existencial.

Per altra part, és veritat que hi ha coses que ens diferencien, que hi ha diversitat d'ètnies i de cultures, però també ho és, que el fet d'existir ens uneix a tots. D'alguna manera, puc dir que sóc més germà d'un xinès que de la meva germana, perquè si no existís, no podria ser germà, pare o fill de ningú.

Fonamentar la pau sobre allò que ens diferencia crea, de bon començament, tot tipus de divisions i discòrdies. Si convertim la família carnal, tribal o nacional en l'únic element bàsic de la societat, per sobre de la persona, estem establint divisions entre els éssers humans. Si, a més, aquests grups humans resten tancats en si mateixos i lluiten per llurs interessos, això comporta competències desmesurades, lluites de tota mena i, en massa ocasions guerres.

Cal fonamentar la pau en allò que ens uneix: el fet d'existir. Adonar-se d'aquesta realitat, fa que resitem en el seu lloc exacte la família carnal, els consanguinis, etc. Perquè sabem que hi ha una concepció més àmplia: que aquests grups no s'acaben en els de la meua sang, en les meves fronteres, sinó que s'extenen a aquells que, essent fruit de la mateixa història, esdevenen contemporanis.

Tothom esta d'acord en reconèixer que la solidaritat és imprescindible per a una bona convivència. Però, des d'on s'edifica la solidaritat? Per què ens hem de preocupar dels esquimals, o dels ruandesos? Si la solidaritat és fruit de la llàstima que ens generen certes imatges dels mitjans de comunicació social, aquesta solidaritat durarà el que durin les imatges. Hem de saber descobrir que els altres tenen alguna cosa comuna amb nosaltres. Un primer punt de pertinença, real i evident, és que tots existim. Això ens iguala a tots. Podriem existir uns altres éssers, però existim nosaltres. Vivim una fraternitat existencial. I no voler veure això, sovint és no acceptar que els altres que conviuen amb mi no són estranys, ni un problema econòmic, ni d'inseguretat, etc.

La Carta de la Pau és una vacuna preventiva contra la lluita entre ètnies, famílies, nacions... Ens dóna una base sòlida des de la qual podem sostenir les diferents relacions humanes. Ajuda a establir diferents estructures socials sobre unitats geogràfiques humanes, respectant els elements diferents que constitueixen la indiosincràsia d'aquell poble o nació. Sempre i quan, però, aquestes unitats descansin sobre la fraternitat existencial, de manera que se sentin units als altres, que restin oberts a aquesta saba de l'existir comú de tots a la terra.

Sovint diem: "Aquest espai natural, aquest monument arquitectònic, aquesta espècie animal... són patrimoni de tota la humanitat, és tasca de tots els països conservar-los i posar tots els mitjans per preservar-los." Encara és més patrimoni de la humanitat la persona humana, però amb una diferència radical: no és un simple patrimoni, sinó un germà en l'existència, la qual cosa sempre suposa un vincle molt més fort i sòlid que el patrimonial. El patrimoni es conserva per egoisme, per interès, mentre que els germans són causa de felicitat. En aquest sentit, si la Carta de la Pau serveix perquè una sola persona no mori, tot l'esforç ja haurà valgut la pena. La Carta de la Pau també recorda, però, que dintre de cada nucli social, existeixen també membres del col·lectiu que són marginats per la seva manera de ser: dones, nens, ancians; també, altres grups socials que no poden participar plenament en el desenvolupament de la societat a la qual pertanyen.

No existeix cap ésser humà que pugui ser considerat inferior en dignitat respecte un altre, ja que aquesta dignitat bàsica prové del fet d'existir, i aquest el compartim tots en igualtat de condicions. Ningú no ha demanat existir, han estat uns altres els que han volgut engendrar un altra persona.

Alguns pensen que els grups marginats ho són voluntàriament, que la situació en què es troben és responsabilitat seva. Això, en certa manera és una autojustificació, perquè, en realitat, ningú no busca la marginació per si sol. Hem rebut una herència, una situació social, cultural i, sovint aquest entorn familiar i social no ha estat entusiasmador, portant-nos a voler restar al marge. És una certa supèrbia no voler atendre a una persona encara que hom sàpiga que ha obrat malament i pateixi les conseqüències del seu comportament. No atendre-la és expressió de la supèrbia de pensar que ell no s'equivocarà ni actuarà mai malament. És pròpi de la limitació de la humanitat que ens equivoquem, que fem mal. Ara bé, tots junts, sense descuidar ningú, hem de seguir endavant.

Els progenitors, juntament amb la societat, han de propiciar als seus fills els recursos necessaris per desenvolupar la seva vida amb dignitat. Si les persones no han demanat existir, és responsabilitat dels progenitors, ajudats per la societat, donar un nivell digne de vida fins el final de la vida dels engendrats. La Carta situa la responsabilitat de paternitat en el marc actual. En un moment en què no existeix treball remunerat per a tothom, no donar el mínim per a viure amb dignitat a les persones que no van demanar existir, és abocar-los a la delinqüència i a la marginació.

L'economia, el fet de guanyar uns diners, no pot ser la motivació global de les persones. Cal donar a tothom, pel sol fet d'existir, uns nivells de renda mínima. El salari per l'existència, és un salt qualitatiu que la nostra societat ha de donar, i que no pot marginar ningú, car ningú ha demanat existir. Això comporta una gran responsabilitat dels progenitors en el moment d'engendrar, ja que han d'acceptar aquesta responsabilitat amb totes les seves conseqüències. La societat també n'és responsable. Si tota la Història immediata anterior hagués estat diferent, haguessin nascut altres persones. Per tant, la societat també ha tingut part en el fet que hagin nascut precisament aquests éssers humans. És clar que la Carta de la Pau no diu que la societat tingui una responsabilitat igual que la dels progenitors. Aquests tenen sempre la decisió d'engendrar i, per tant, la principal responsabilitat en la cura dels fills. La societat aquí no pot interferir per damunt dels progenitors.

Òbviament, no es tracta només de donar uns mitjans econòmics i materials, sinó, com bé indica la Carta de la Pau, de deixar en herència un món en convivència pacífica, de comprometre's seriosament en favor de la pau. Si hom no vol construir un món en pau, no pot engendrar fills que després hauran de patir les conseqüències de la guerra.

Cal entusiasmar els joves en l'alegria d'existir. Això desperta la vocació de treballar en el món, no pel fet d'haver de guanyar-se el pa, sinó d'aconseguir un món millor. Només així s'adquireix un compromís lliure per la pau.

Una societat que no entusiasmi els joves, provoca i crea un ambient propici a la indiferència, a la insolidaritat, a la queixa. “Si no esteu contents, per què ens porteu al món? Si no voleu la pau, per què ens porteu al món? Si no us estimeu, per què ens porteu al món? Així doncs, ara suporteu-nos i aguanteu-nos.” Aquest mai no serà un camí de pau.

Cal entusiasmar-los per treure'ls de l'atonía. Si els adults rondinem, si ens queixem tot el dia, com s'entusiasmaran els joves? Cal fer un esforç per viure la pau i l'alegría. Entusiasmar amb l'exemple dels pares i de la societat, per fer un camí que arribi no només a l'ONU sinó a cadascú de nosaltres.

4. La llibertat

La manca de respecte a la llibertat és causa que a l'àmbit familiar, comunitari, social i entre països, no hi hagi pau.

Tots els homes necessitem estimar i ser estimats. L'absència d'estimació porta patologia i infelicitat. I el més greu és que ens deteriora per poder estimar en plenitud.

Però la necessitat que ens estimin, pot portar-nos a exigir que ho facin. Quan aquesta exigència esdevé imposició, estem impedit, precisament, allò que demanen: que ens puguin estimar.

A l'àmbit familiar, els esposos no sempre fonamenten el seu amor en la llibertat. La pressió social, el fet de no quedar solters, els gelos el masclisme, etc. fan que aquella convivència que hauria de ser pacífica i joiosa esdevingui conflictiva. No es pot estimar l'altre només perquè sigui el seu marit o la seva muller, perquè hi hagi un contracte matrimonial. Perquè l'amor, o neix des de la llibertat o no és amor.

D'altra banda, la relació de consanguinitat no és suficient per garantir l'amor; fonamentar les relacions de pares i fills només en la sang, en “ser fill de”, en els cognoms, és causa de molts dels patiments actuals. Que hom sigui causa d'haver donat la vida, no dóna la potestat perquè l'altre l'estimi. En canvi, ¡quants pares i mares converteixen aquest fet en el criteri principal perquè els seus fills els estimin!

L'agraïment a la vida donada, a les atencions rebudes en els primers anys de la nostra vida, tot allò que han fet per nosaltres, no suposa necessàriament una obligació perquè els fills estimin els seus progenitors. Per tant, respectar la llibertat dels esposos, dels pares i dels fills és el camí adient per assolir l'apreci cordial i, per tant, la pau.

En l'àmbit de la nostra societat, els diferents dirigents socials no fonamenten les relacions socials en el respecte a la llibertat. S'inventen petites trampes per dominar els altres, per garantir llur fidelitat.

Els empresaris basen la relació amb els seus treballadors en la capacitat de donar-los o no un treball i, en conseqüència, un salari. Els treballadors basen la seva força en fer que l'empresari guanyi més o menys beneficis. Aquestes relacions no portaran mai a la pau.

Els dictadors utilitzen la força i l'opressió amb la pretensió que el poble els doni suport. Tanmateix, però, el veritable suport mai no podrà néixer d'una imposició. Als dictadors se'ls obeeix, no se'ls estima. I mentre que l'obediència neix de la por, l'amor neix de la llibertat. La guerra freda, fonamentada en la por i en la força de les armes, mai no va ser garantia de pau. Hi havia una situació de pau falsa. La por és conseqüència de no respectar la llibertat i sobre aquest fonament no es pot construir cap mena d'edifici, si més no, no un edifici que en el segle XXI hagi de ser convivència de pau. Per això les relacions entre els països no poden ser de domini, d'imperialisme, de vencedors i vençuts, de superioritat econòmica o bèl·lica. Tot això portarà la por, el desencís i, en certa manera, el desig d'enderrocar l'altre per ser un mateix el que domini.

Els polítics, amb les seves actuacions, pretenen que la gent els apreciï, i així utilitzen l'economia, els serveis socials com a eina per aconseguir vots. Amb aquests vots ponderen el suport social que tenen dels seus conciutadans. I en funció d'aquests vots, apliquen uns criteris o d'altres, intentant afavorir aquells que els han donat més vots.

És una manera subtil d'imposar el suport, però com podem constatar als nostres dies, això és causa de desconfiança, d'enemistats polítiques, de trencament social. La democràcia ha de donar un salt qualitatiu. No pot esdevenir una subtil dictadura de la majoria, ni tampoc albergar el treball d'uns grups polítics que en comptes de cercar el bé de tots els ciutadans, persegueixen arrencant-se vots els uns dels altres com qui vol arrencar el major grau d'apreci del major nombre de ciutadans.

En l'evolució de les democràcies s'albira un nou pas. A més de permetre la llibertat de pensament, d'expressió i d'agrupació política, poden possibilitar que tots els ciutadans -és a dir, no només els seguidors del partit guanyador- puguin viure conforme al seu pensament polític. Per aconseguir-ho, cal reconèixer el dret de les agrupacions, partits polítics, a què els seus integrants organitzin les seves vides d'acord amb el seu propi programa. És clar que tots els grups hauran d'acceptar la convivència i respectar els altres. Cal garantir, de la mateixa manera, la llibertat de cada persona a abandonar un grup i integrar-se en un altre, més proper a les seves conviccions.

12

D'aquí que difondre, afavorir, desenvolupar la llibertat genuïna dels individus a tots els nivells de la societat, és propiciar que les relacions de les persones es fonamentin en l'apreci i aquest sí que és un bon fonament des del qual pot construir-se la pau.

5. Gràcies, amics i amigues

La Carta comença i acaba amb una paraula "amics". N'és l'apertura i la cloenda. La resta del contingut hi és inclòs.

És un camí a seguir: sortir de l'amistat per arribar a l'amistat. Partim d'una relació entre persones i grups basada en la consanguinitat, la justícia, la història, per arribar a una relació basada en la llibertat i l'amor. L'agraïment neix de la llibertat i l'amor.

Per construir la pau no n'hi ha prou que ens conformem amb l'origen del nostre ésser -he nascut en una família, en un poble, en un país-, pensant que això ja crea els lligams suficients. Hem de mirar endavant i entendre que cal assolir una amistat des de la llibertat, que ens permet construir un lligam sòlid i solidari.

L'obligació, l'imposició, el "m'ha tocat", la queixa, el fatalisme, la resignació, la norma, no són una base prou sòlida per edificar la pau. Qualsevol interès personal o situació atípica, sempre comporta haver d'apel·lar a les lleis establertes i aquestes, massa sovint són interpretades i manipulades en funció d'aquests interessos personals. La solidaritat no s'assoleix només amb acords i negociacions, ni tampoc per una finalitat concreta. Perquè, o s'acabarà en assolir aquesta finalitat o, en cas de no arribar mai a assolir-la, ens cansarem perquè els altres no ens permeten d'arribar-hi.

Els germans, els veïns, els amics, els conciutadans, els contemporanis, amb els seus límits, les seves coses, els seus interessos, només si s'accepten lliurement, es poden estimar. La llibertat és una bona base per a l'amistat. Aquesta ens permet arribar, no solament a la pau, sinó també a la festa. Cal anar d'una amistat donada per les circumstàncies (per exemple, la sang, la nacionalitat) a una amistat lliure i agraïda. Aquesta és universal, sòlida i solidària perquè és lliure. Amics sense ressentiments, per tal de ser vertaderament amics.

Un matís del perquè de posar "amics, amigues". Difícilment assolirem la pau mentre mitja humanitat no pugui viure una amistat amb l'altra mitja humanitat. No serà possible la pau mentre els homes i les dones visquin una amistat condicionada, sotmesa, engelosida, de domini de l'un sobre l'altre. Qui sap si potser aquest és el primer punt a revisar en el nostre itinerari de pau. No només perquè els homes hagin sotmès les dones, sinó pels ressentiments que encara hi ha entre uns i altres. L'amistat es dona entre iguals, per això ambdós, homes i dones, han de ser lliures.

Recuperant la imatge utilitzada anteriorment, fins ara no hem fet més que obrir nous espais amb l'expansió de la Carta de la Pau, recollint signatures arreu del món. Després del seu lliurament a l'ONU, haurà d'inundar el món d'aquesta pau i alegria.